

СТІЙКІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В КОНТЕКСТІ ВОЛАТИЛЬНОСТІ ТОВАРНОГО РИНКУ

Гарбар Є.С.

Київський національний торговельно-економічний університет,
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

У статті розглянуто показники діяльності банківської системи та окремого комерційного банку. Проаналізовані фактори впливу на фінансову стійкість банківської установи. Виділено товарний ринок як чинник впливу на діяльність комерційного банку. Досліджено ступень волатильності основних складових товарного ринку. Проведено аналіз впливу на діяльність банку волатильності складових товарного ринку. Результатом дослідження виявлені фактори впливу та зв'язок волатильності товарного ринку на банківську установу.

Ключові слова: фінансова стійкість, дефіцит капіталу, ефективне управління, товарний ринок, волатильність товарного ринку.

Постановка проблеми. Стрімке падіння рівня довіри населення та суб'єктів господарювання до банківських установ за минулий рік ставить пріоритетним фінансову стійкість банку серед інших властивостей що притаманні установі. Саме поняття рівня фінансової стійкості, як симбіозу показників, в сучасних умовах може як вивести банк з фінансового ринку так і дати суттєві конкурентні переваги.

Сьогодні ряд банківських установ перебувають у нестійкому фінансовому стані та, як наслідок, їхня надійність викликає сумнів. Маючи широке коло клієнтів, зобов'язання перед якими можуть бути не виконані, дані фінансові установи поглиблюють проблему відтоку капіталів та тінізацію економіки. Зростання рівня недовіри до окремих банків негативно позначається на ситуації на фінансовому ринку в цілому. У зв'язку з тим що банківська система через специфіку своєї діяльності є невід'ємною складовою функціонування економіки, то результатом зниження фінансової стійкості банків є стримання інвестиційної активності населення та корпорацій, зниження рівня притоку іноземного капіталу, спаду ділової активності та купівельної спроможності, скорочення рівня споживання та виробництва. Отже, рівень стійкості економіки країни до дестабілізаційних факторів буде напряму залежати від здатності банківської системи протистояти стресовим явищам. Фінансова стійкість банків також визначає ставлення клієнтів до них, оскільки банк є господарюючим суб'єктом, що працює із залученими коштами. Отже, вкрай важливим є аналіз факторів що впливають на стійкість банку.

Вплив на стійкість комерційного банку може нести як зовнішні так і внутрішні процеси, що формують чинники впливу. Одним із зовнішніх факторів є волатильність цін на товарних ринках.

Дослідження зв'язків через які відбувається вплив на фінансову стійкість банку є пріоритетним для формування концепції протидії втрати фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях економістів отримали висвітлення питання щодо стабільності та стійкості банківського сектора, були підняті питання причин впливу на стійкість та можливий ступень впливу. Серед зарубіжних вчених питання впливу

ринків зустрічається в праці німецьких вчених Обста та Хінтнера: «Гроші, банківська справа та ринки активів», дослідженнями факторів впливу займалися Дж. Акерлоф, Ф. Алєн, П. Дібвіг, І. Фішер, М. Олсен. Ґрунтовним дослідженням в сфері впливу маркетингових факторів на стійкість фінансової установи присвячені праці О. Циганова, Т. Бабєнко, Т. Черненко, М. Білоус, О. Охріменко, О. Лукаревської та інші.

Автори мають різні точки зору з приводу змісту стійкості, надійності та стабільності банків, а також факторів що формують вплив на фінансовий стан банку. Зустрічаються думки стосовно впливу на фінансову стійкість ринків пов'язаних із діяльністю установи, але в контексті загальної маси факторів зовнішнього впливу. Зважаючи на це, можливим є ствердження, що дане питання є висвітленим не в повному обсязі, або не висвітлене в цілому.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Побудова стратегії роботи фінансової установи яка б забезпечувала достатній рівень фінансової стійкості банку є складним та актуальним питанням, але побудова системи протидії дестабілізаційним чинникам, як правило базується на протидії внутрішнім чинникам, зовнішньому впливу приділяється вкрай недостатня увага. Волатильність товарних ринків теж несе вплив на стан фінансової установи та повинна бути досліджена в процесі побудови системи забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Мета статті. Головна мета даної роботи полягає у дослідженні впливу волатильності товарних ринків на фінансову стійкість банківської установи.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення стабільної роботи банківського сектору необхідна наявність збалансованого стану ряду показників як фінансових так і в цілому роботи банку. Показники діяльності мають різну природу виникнення, частина з них формується в результаті реалізації внутрішніх процесів банку, частина – в результаті впливу факторів зовнішньої середовища в якій функціонує фінансова установа. Одним із зовнішніх факторів є волатильність цін на товарних ринках.

З першого погляду динаміка змін рівня цін на товарних ринках не повинна впливати на формування стійкості банку зважаючи на те, що товарний та фінансовий ринки функціонують доволі

окремо, та прямого зв'язку майже не мають. Ринки не схожі за суттю прояву та формування основних законів ринків – закону попиту та пропозиції та вартості. Товари та послуги на даних ринках не є тотожними та не мають спільного механізму формування ціни. Але дане припущення можливо підвести під сумнів в результаті аналізу саме процесів в середині комерційних фінансових установ що тісно пов'язані з ринками товарів.

Товарний ринок являє собою систему економічних зв'язків: між продавцями та покупцями товару (купівля – продаж) та в середині груп виробників (конкуренція).

Класифікація товарних ринків доволі широка, але, звертаючи увагу на необхідність виділення масштабів та векторів впливу змін на ринках, необхідним є групування даних ринків для дослідження ступеню волатильності та впливу на фінансову стійкість банку.

Так, основними сегментами товарного ринку є:

1. Ринок машин та обладнання;
2. Ринок сировини;
3. Ринок предметів довгострокового користування;
4. Ринок предметів особистого призначення;
5. Ринок предметів повсякденного попиту.

Волатильність цін на перелічених вище ланках товарного ринку не завжди несе прямий вплив на фінансову стійкість банківської установи. Так, для осмислення ймовірності впливу необхідним є виділення двох основних процесів через які відбувається вплив. Такими процесами в середині фінансової установи є переоцінка основних фондів банку та майна, що виступає забезпеченням виконання зобов'язань за кредитними договорами з клієнтами – позичальниками банку.

Переоцінка основних фондів не може нести суттєвого впливу враховуючи незначний обсяг основних фондів в банківській системі (32 млрд. грн. станом на 01.10.2015 року) у порівнянні до обсягу прийнятої застави (1 665 млрд. грн.). Враховуючи це, розгляд впливу результатів переоцінки основних фондів, через коливання цін на товарних ринках, не є суттєвим. Отже, в процесі дослідження необхідно ставити акцент на волатильність та наслідках волатильності ринків майна, що прийнято банками у вигляді забезпечення виконання зобов'язань за активними банківськими операціями.

Переважає більшість дослідників звертають значно більшу увагу на вплив фінансових факторів, залишаючи поза увагою рівень цін на товари та послуги. При цьому волатильність останніх чинить значний вплив на вартість заставного майна, що в свою чергу несе вплив на капітал банку. Вплив відбувається і через резервні фонди, і на фінансовий результат, і на показники ефективності діяльності банку.

Зниження вартості забезпечення спричиняє зменшення суми, що приймається банкам до розрахунку покриття позики, що в свою чергу збільшує необхідний обсяг резерву під знецінення такого активу. Після відповідного збільшення резервних фондів за великою кількістю кредитів у банку може виникнути ситуація, коли регулятивний капітал набуде значень, що спричинять порушення обов'язкових нормативів, або навіть від'ємних значень. Зростання ж вартості знижує ліквідність забезпечення, що збільшує його реалізаційну вартість, і, відповідно, також потребує додаткового резервування. Тому будь-які різкі коливання ціни негативно впливають на попит на товар, що реалізується і викликають загрозу фінансовій стійкості банку.

З метою аналізу залежності стійкості банку від зміни цін на товарних ринках, було обрано дві групи показників: показники банківського сектору та індекси цін на майно, що може бути надане в заставу [6-9].

До показників стану банківського сектору належать наступні показники банківської системи України:

- дохідність активів (y_1), що визначається як співвідношення валового прибутку до активів банків;
- ROA (y_2), співвідношення чистого фінансового результату до активів банків;
- ROE (y_3), співвідношення чистого фінансового результату до власного капіталу банків;
- Приріст резервів (y_4), задля приведення показника до стаціонарних значень, розглядається співвідношення обсягу резервів поточного періоду до попереднього.

Як до валового, так і до чистого фінансового результату включаються відрахування до резервних фондів, тому зазначені показники є взаємопов'язаними.

Таблиця 1

Кореляційний аналіз впливу індексів зміни цін на товарних ринках на показники фінансової стійкості банків України*

Показники:		дохідність активів, %	ROA, %	ROE, %	приріст резервів, %
		y_1	y_2	y_3	y_4
Індекс цін реалізації сільськогосподарської продукції	x1	-0,9138	-0,9081	-0,8765	0,3793
Індекс цін виробників промислової продукції	x2	-0,2103	-0,2004	-0,2350	0,4859
Індекс споживчих цін на товари та послуги	x3	-0,4469	-0,4399	-0,5131	0,4610
Індекс споживчих цін на придбання транспортних засобів	x4	-0,1237	-0,1082	0,0148	0,5701
Індекс ціни 1 м ² квартири Київ	x5	-0,0271	-0,0169	0,1088	0,4928
Індекс ціни 1 м ² квартири Харківська обл.	x6	-0,0095	-0,0004	0,1008	0,3649
Індекс ціни 1 м ² квартири Дніпропетровська обл.	x7	-0,0076	0,0013	0,1121	0,3355
Індекс ціни 1 м ² квартири Львівська обл.	x8	-0,0900	-0,0784	0,0145	0,5165
Індекс ціни 1 м ² офісних приміщень	x9	-0,2055	-0,2074	-0,2659	-0,0530
Індекс ціни 1 м ² торгової площі	x10	-0,2484	-0,2529	-0,2986	-0,0938

* складено автором на основі даних [6-9]

До індексів цін на майно, що може бути надано в заставу були включені наступні показники у співвідношенні до попереднього місяця:

- Індекс цін реалізації сільськогосподарської продукції (x1), оскільки аграрні підприємства часто надають в заставу товари в обороті, як свій найбільший актив;

- Індекс цін виробників промислової продукції (x2), для промислових підприємств що надають в заставу товари в обороті;

- Індекс споживчих цін на товари та послуги (x3), для решти суб'єктів господарювання, що надають в заставу товари в обороті;

- Індекс споживчих цін на придбання транспортних засобів (x4), для випадків, коли юридичною чи фізичною в забезпечення надано транспортний засіб;

- Індеси цін на житлові квартири у ключових регіонах України (Київ (x5), Харківська обл. (x6), Дніпропетровська обл. (x7) та Львівська обл. (x8)), що розраховано як співвідношення середньої ціни 1 м² житлової квартири у поточному періоді до попереднього місяця;

- Індеси цін на комерційну нерухомість за основними напрямками використання (офісні приміщення (x9) та торгові площі (x10)), що розраховано як співвідношення середньої ціни 1 м² комерційної нерухомості у поточному періоді до попереднього місяця.

В основі дослідження покладена гіпотеза, що між показниками у1-3 та x1-10 існує обернена кореляція, а між показниками у4 та x1-10 – пряма кореляція. Кореляційний аналіз був проведений із застосуванням пакету Gretl1.10 [1], що є у вільному доступі і призначений для економетричного моделювання. Результати аналізу наведені у табл. 1.

Як видно з таблиці, найбільше на фінансову стійкість банку впливає зростання волатильності

цін на сільськогосподарську продукцію. Майже всі цінові індекси мають суттєвий коефіцієнт кореляції з приростом резервів банків, що наглядно демонструє вплив різкої зміни вартості забезпечення на стан банківських резервів. Єдиним виключенням є ціни комерційної нерухомості, для якої характерна найбільша волатильність. Зміни вартості такого забезпечення не впливають так сильно на обсяг резервів через те, що така нерухомість найчастіше приймається банком на баланс у вигляді цілісного майнового комплексу, коливання вартості якого нівелюються з рахунок наявного обладнання та іншого рухомого майна.

Результат діяльності банку зменшують коливання цін на сільськогосподарську, промислову продукцію, споживчі товари та послуги, а також на комерційну нерухомість.

Висновки і пропозиції. Як бачимо з проведеного аналізу, нестабільність цін на товарних ринках чинить згубний вплив на капіталізацію банківської системи через резервні фонди що є складовими фінансового результату.

Враховуючи вищенаведене, значний рівень волатильності на товарному ринку є одним із дестабілізаційних чинників фінансової системи та економіки в цілому. Наслідками значної волатильності є втрата банківським установами рівня ліквідності та платоспроможності, порушення обов'язкових нормативів діяльності та втрата капіталу що у випадку безрезультативного пошуку рішення проблеми призводить до ліквідації установи, завдяки чому ще більше знижується довіра населення до банківської системи, вкладники несуть втрати – частки вкладів, що не покриті гарантованою сумою Фонду гарантування вкладів, мають безперечно негативні наслідки підприємства та контрагенти, що працюють із установою.

Список літератури:

1. Сайт розробників пакету економетричного моделювання GRETl. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gretl.sourceforge.net/index.html>
2. Економічна статистика / Ціни. Інформація Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Дані фінансової звітності банків України. Статистична інформація Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
4. Статистика і динаміка цін на житлову нерухомість. Портал нерухомості Domik.ua – Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://domik.ua/nedvizhimost/dinamika-cen.html>
5. Динаміка цін на ринку нерухомості. Консалтингова компанія «САМСОН». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.samson.com.ua/about/news/>
6. Економічна статистика / Ціни. Інформація Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Дані фінансової звітності банків України. Статистична інформація Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
8. Статистика і динаміка цін на житлову нерухомість. Портал нерухомості Domik.ua – Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://domik.ua/nedvizhimost/dinamika-cen.html>
9. Динаміка цін на ринку нерухомості. Консалтингова компанія «САМСОН». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.samson.com.ua/about/news/>

Гарбар Е.С.

Киевский национальный торгово-экономический университет,
Фонд гарантирования вкладов физических лиц

СТОЙКОСТЬ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА В КОНТЕКСТЕ ВОЛАТИЛЬНОСТИ ТОВАРНОГО РЫНКА

Аннотация

В статье рассмотрены показатели деятельности банковской системы и отдельного коммерческого банка. Проведен анализ факторов влияния на финансовую стойкость банковского учреждения. Выделен товарный рынок в качестве фактора влияния деятельности коммерческого банка. Исследована степень волатильности основных составляющих товарного рынка. Проведен анализ влияния на деятельность банка волатильности составляющих товарного рынка. В результате исследования определена связь и влияние волатильности товарного рынка на деятельность банковского учреждения.

Ключевые слова: финансовая стойкость, дефицит капитала, эффективное управление, товарный рынок, волатильность товарного рынка.

Garbar E.S.

Kiev National University of Trade and Economics,
Deposit Guaranty Found

COMMERCIAL BANK'S FIRMFNESS IN THE CONTEXT OF COMMODITIES MARKET VOLATILITY

Summary

The article under consideration scrutinizes performance rates both of bank system and individual commercial bank. There was held the analysis of factors that influence financial firmness of the bank establishment. In the article the author shows that produce market is one of the factors that influences commercial bank's activity. The paper also deals with the levels of volatility of produce market main elements. There was also held influence analysis which defines bank's activity during volatile period. As a result of the investigation the author concludes that produce market volatility influences the whole activity of the bank establishment.

Keywords: financial firmness, capital deficit, efficient management, commodities market, commodities market volatility.